

Chloupek, Jan

K mluvenostní stylizaci v literárním díle

In: *Literárněvědné studie : profesoru Josefu Hrabákovi k šedesátinám*.
Jeřábek, Dušan (editor); Kopecký, Milan (editor); Palas, Karel (editor).
Vyd. 1. Brno: Universita Jana Evangelisty Purkyně, 1972, pp. 329-335

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/120812>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

K MLUVENOSTNÍ STYLIZACI V LITERÁRNÍM DÍLE

JAN CHLOUPEK

1. Jakkoli patří stylové rozrůznění k základní charakteristice spisovného jazyka, k podstatě jeho fungování jako prestižního útvaru národního jazyka, přece se nelze domnívat, že tomu tak bylo od samého počátku jeho existence. Např. starší je jiný rys a předpoklad spisovnosti: vznik názorů a potom i odborných knih o jazyce. Stylové rozrůznění se začalo vytvářet postupně podle toho, jak se rozvíjely různé funkce celonárodního jazyka a jak důsledně se vymezovaly a odlišovaly podle potřeb společnosti.

K základním slohotvorným faktorům odedávna patřilo to, jak je jazyková promluva ztvárněna, zda je realizována na podkladě soustavy znaků mluvených, nebo soustavy znaků psaných. První způsob realizace umožňuje reakci aktuální (rychlou, ba okamžitou), málo náročnou na vynaloženou námahu, umožňuje využití intonace a dynamiky řeči a je vlastní promluvám improvizovaným (někdy i jazykovým reakcím reflexivním). Druhý způsob realizace promluvu uchovává, třebaže za cenu zvýšené námahy fyziologické i psychologické, představuje ji přehledně a je vlastní promluvám racionálním.¹ Tu je zajímavé, že mnohosti stylů realizovaných písemně odpovídá jedinečnost strukturního útvaru: čerpají vesměs jen ze spisovného jazyka. Naopak jedinečnosti stylu — přímo se užívá termínu styl hovorový nebo konverzační ap. — odpovídá četnost strukturních útvarů: mluvíme tradičním teritoriálním dialektem, obecnou češtinou, interdialektem, popřípadě využíváme souboru vyjadřovacích prostředků příslušících hovorovému stylu spisovného jazyka (podle Karla Hausenblase).

Co rozumíme útvarem národního jazyka: je to komplexní strukturní útvar s jednou vyhraněnou funkcí nebo s několika. Takovým svébytným útvarem je např. každý z tradičních teritoriálních dialektů; jeho funkcí je sloužit intimní komunikaci, a nadto (výhradně on) je výrazem rodinné a pracovní soudržnosti (tuto funkci plnívá též slang, to však není „komplexní strukturní útvar“). Pokud běží o jazyk spisovný, vede variabilita tkvící v jeho struktuře a podmíněná především jeho bohatou stylovou rozrůzněností k tomu, že každý jeho styl má soubor vyjadřovacích prostředků toliko jemu — aspoň po stránce jejich kombinace — příslušící. (Variabilitu spisovného jazyka zdůrazňuje B. Havránek, naposledy na

¹ Srov. Josef Vachek, *Psaný jazyk a pravopis*, Hovory o českém jazyce I, Praha 1940.

mezinárodním sjezdu slavistů v Praze r. 1968.) Z naší úvahy snad vyplývá, že protiklad psanost — nepsanost (mluvenost) ční nad ostatními slohovými protiklady (např. odbornost — neobdobnost, subjektivnost — nesubjektivnost ap.), stojí na jiném stupni abstrakce, neboť na rozdíl od všech ostatních je různě zkřížen s protikladem spisovnost — nespisovnost, přerůstá jej: tak je mluvenost stylový kadlub, který může mít různou strukturní náplň (spisovnou v případě češtiny nejrůznější!). To vede někdy k tomu, že bývá vyčleňován mimo stylové rozružení jazyka, nejčastěji s odůvodněním, že bychom s ním pojem styl nadměru rozšířili.

Charakterizujeme-li hovorový styl (též) spisovného jazyka z hlediska stálých konstitutivních promluvových faktorů, docházíme k závěrům poměrně přesvědčivým: obráží se v něm aktivní přítomnost adresáta, zakotvenost promluvy v situaci, převažující dialogičnost, emotivní angažovanost ap. Daleko obtížnější je charakterizovat hovorový styl (výhradně) spisovného jazyka z hlediska strukturního. Lze jej vymezit negativně: např. postrádá archaismy, profesní termíny, individuální inovace atd.; nebo lze ještě vyložit jisté strukturní vztahy nebo alespoň kvantitativní poměry podle výše uvedených konstitutivních promluvových faktorů: např. lineární výstavba větné i souvětne výpovědi (konkrétně tedy: přiřazování větných členů, souvětne parataxe ap.) je dána zakotveností promluvy v situaci, tedy nadbytečností jistých prvků komunikačního kódu, stejnou příčinu má i příležitostné (nelexikalizované) zpodstatňování adjektiv (např. *černá* podle kontextu: dívka, název krávy, označení nemoci dobytka). Lze však mít vážné pochybnosti o tom, zda je pro hovorový styl spisovné češtiny užitečné teoreticky tolerovat strukturní odchylky od spisovné kodifikace, zda dokonce jimi lze charakterizovat „hovorovou češtinu“, a to třeba i v těch případech, kdy náležitou spisovnou podobu — není-li svázána s výraznou lexikální spisovností prvku — sotvakdo vysloví (např. koncovky *-i, -y* v instr. pl. subst. nebo adj. — srov. s *okolnostmi* × *jit si hrát za klukama*). Kdybychom měli hovorový styl spisovné češtiny (zkráceně: hovorovou češtinu) charakterizovat pozitivně některými opravdu běžně se vyskytujícími mluvnickými podobami, pak bychom uznávali dvojí normu spisovné češtiny, pak bychom přispívali k rozpolcení kodifikace především po stránce hláskoslovné a tvaroslovné. Něco zcela jiného je přiznat toleranci mluvených promluv vůči nespisovným prvkům; tu však v praxi postrádáme důkaz o tom, jak důsledně byly tyto promluvy zamýšleny jako spisovné; právě totiž zájem původce projevu je jediné kritérium toho, zda jde o promluvu spisovnou nebo jinou, nikoli např. míra provinění proti kodifikaci... Z poznání dnešní jazykové situace na našem národním území nelze totiž nedospět k jednomu nepochybnému závěru: přes všechny racionalisticky podmíněné dobře míněné snahy představit hovorovou spisovnou češtinu (ať už s výše uvedenými „tolerovanými“ běžně mluvenými podobami, nebo bez nich) jako jednotný kulturní jazyk budoucí socialistické společnosti jeví se příslušníkům našeho národního jazyka jako výhodné rozlišovat vyjadřování spisovné — pro oficiální styk — a nespisovné — pro neoficiální styk; jeho podkladem se stává regionální jazykový útvar (jímž je i obecná čeština na území Čech). Koneckonců i ona obecná čeština „kulturní“, která proniká také na území s teritoriálními útvary strukturně cizorodými, působí proti spisovné češ-

tině právě tam, kde má být nástrojem oficiálního styku. Z komunikativního hlediska výhodná dichotomie celonárodní — regionální útvar se markantně projevuje v pohraničí vráceném českému jazyku po roce 1945 a dále i v nových městských aglomeracích. Snad je tomu tak proto, že případná dichotomie psaný styl — hovorový styl uvnitř jediného útvaru národního jazyka, který ji zahrnuje, uvnitř spisovného jazyka, jeví se uživateli jazyka jako málo výrazná, jen bezděčná, samozřejmá, automatická, což jsou známé atributy běžného slohotvorného procesu vůbec (s výjimkou slohotvorného postupu s intencí též estetickou).²

Psát můžeme toliko spisovným jazykem: jedině spisovný jazyk má vlastní soustavu grafických znaků, která umožňuje vyjadřování psané. I jeho české označení naznačuje úkon, jenž mu byl svěřen. Při slohotvorném procesu nebyly překračovány (vědomě) meze spisovnosti: existovalo písemnictví vedle ústní slovesnosti. Literatura musila být jednotně stylizována jako psaná, „stylizována“ ve významu „příklon k určitému stylu jazykového vyjadřování“³; rozhodující zde byly výše uvedené rysy psaných promluv. Psanost se stala základním slohotvorným faktorem. Dospělo se k stavu, který bychom — též s Josefem Hrabákem — mohli nazvat „literárnost jazyka“.

2. Jak se toto pojetí „jednotného nástroje“ národní literatury modifikovalo v nové době? Záviselo především na míře vyspělosti jazyka a vedle toho na stupni poznání strukturního, sociologického, gnoseologického a politického aspektu jazyka, a to jak kulturní veřejností a odborníky obecně, tak tvůrčími umělci samými.

a) Psanost jako základní slohotvorný faktor se stala tak samozřejmým podkladem literárního snažení, že už mohla být na vyšší úrovni porušována. Dělo se to především tak, že se od stylizace podle psaného vyjadřování mohlo upouštět u řeči postav; šlo zde tedy o ústup od „literárnosti“, o návrat k „původní vlastnosti“ zobrazovaného jevu. Srov. řeč postav v Krakatitu Karla Čapka:

- Vy myslíte, nějaký laciný pohon, ne?
- Laciný, laciný. Aby to dalo hodně užítku. A aby to taky svítilo a hrálo, víš?
- Počkejte, já nevím — To by se muselo zkusit... z jiného konce.
- No, právě. Zkusit to z jiného konce, a je to.

(Srov.: stálé úsilí o kontakt mezi mluvčím a adresátem projevu, navazovací prostředky, citová angažovanost ap.)

Lze říci, že v tvorbě největších znalců češtiny došlo k zhuštění, k zvýraznění mluvenostních jevů: přímá předloha jazykové tvorby neexistuje, vytváří se stylizovaný obraz hovorové češtiny podle vlastní představy o ní.

Vedle toho však píší autoři, kteří zachycují mluvenou řeč v praxi a převádějí ji důsledně do literatury. Tak v případě Rudolfa Těsnohlídka

² K této tezi srov. vývody Františka Mika, *Text a štýl*, Bratislava 1970. K problematice hovorové češtiny viz např. Jaromír Bělič, *Vznik hovorové češtiny a její poměr k češtině spisovné*, Čs. přednášky pro IV. mezinárodní sjezd slavistů v Moskvě, Praha 1958, str. 59n.

³ K tomu Karel Hausenblas, *Stylizace v promluvě (Poznámky pojmoslovné)*, Filologické studie II, Praha 1970, str. 117n.

„autor se dostal do zajetí jazykových detailů sesbíraných v soudní síni, na brněnské periférii i ve svém okolí... Na druhé straně však Těsnohlídek dovedl mistrně vystihnout větnou skladbu nářečních projevů. Těsnohlídkovy dialogy nenechávají čtenáře ani chvíli na pochybách, že jsou opravdu mluvené“.⁴ Ukázky z dialogů nářečních:

„Jen te roke [ruce] — mám v nich revma — a te hojška nedělajó dobrotu. A co, jak se vám vede, eši se smím ptat.“ (Křížení výpovědi, kontaktné výpovědi.)

„Takovýho šošnivca šošnivýho, teho si já nekašlu.“ (Citová angažovanost, vytykání základu výpovědi.)

„Slyša škrabat zandu sem. Poznal sem panímámu hnedka vdúli po véslovnosti. Jak bych nepoznal domácí! Su na její hlas zvyklé jak na ovčákúj. Ani sem se neponadál.“ (Středomoravská přechodníková konstrukce, citová angažovanost, lidové přirovnání.)

PŘÍKLADY NENÁŘEČNÍ:

„Kolikrát jsem ti říkala, abys klíč nechal mně.“ (Řeč o řeči, tak typická pro výměnu názorů.)

„E, ptáček. Takový roztomilý ptáček. Ráno vždycky tak pískal a dnes ticho.“ (Jmenné věty, zejména typ *a dnes ticho* je při vši nenápadnosti v mluvené řeči velmi hojný.)

„A dnes vstávám, pískám tjú, tjú a on nic. Leží v kleci, hlavičkou dolů, nožičky navrch a studený.“ (Navazovací spojka *a*, obrat *a on nic*, věty jmenné, mezi nimi opět výše uvedený typ — *a studený* = *a je studený*.)

Je pochopitelné, že se zákonitosti mluvených promluv nejvíce odrážejí v řeči postav dramatických. Dnes by právě nehorrová stylizace spisovného jazyka signalizovala zvláštní záměr autorův (srov. u Vl. Vančury).

b) Spisovný jazyk jako nástroj národní kultury se stal tak samozřejmým výrazem literatury, že může být v jisté míře nahrazován jinými útvary národního jazyka, a to buď v celé šíři vyjadřování nebo alespoň v určitých prvcích. Někdy se přitom jednostranně zdůrazňují aspekty sociologické (příklon k řeči lidu), jindy politické (rolnictvo bývalo představováno jako vůdčí vrstva národa) nebo se v užívání dialektu odráželo zvýraznění určitých vlastností zobrazovaného jevu, konkrétně jeho souvislost s teritoriem.

Proti užívání nářečí v literatuře se zejména v padesátých letech namítalo, že brání srozumitelnosti projevu. Popravdě řečeno v češtině se tato překážka sotva mohla objevit (především se zřením k jednotnému systému souhlásek téměř ve všech našich nářečích a k malým rozdílům po stránce lexikální). Jestliže se u nás dialekt nerozvinul jako literární jazyk, je to podle mého názoru způsobeno jinými příčinami než tím, že by byl nesrozumitelný. Především je příliš svázan s teritoriem, a tak jeho užití redundantně dokresluje to, že např. *V Brumovicích se událo to a to*.

⁴ Milan Jelínek v *Doslovu* ke Kolonii Kutejsk, Praha 1958, str. 386. Od něho též *Styl brněnských románů Rudolfa Těsnohlídky*, SPFFBU Brno 1955, str. 141n.

O zajímavém „kompromisu“ mezi řečí postav a autorovou svědčí Krásná Tortiza Jana Drdy. Autor vkládá celou povídku do úst hlavnímu hrdinovi, který vyrůstá před očima čtenáře v lidového vyprávěče. Srov. rozbor Josefa Hrabáka, *K jazykové výstavbě Drdovy Krásné Tortizy*, SaS 17, 1956, str. 18. Zde uvádí Hrabák četné mluvenostní prostředky (odraz lidového myšlení by se našel ještě i v dalších jvech, např. v období konstrukcí typu *Smál se, až se za břicho popadál*, kde se míra děje vyjadřuje vedlejší větou účinkovou, popř. *Čert dostal strach, jak nebo co byla Káča roztancovaná*, kde příčina děje věty hlavní vyplývá z velké míry děje věty vedlejší) a kriticky hodnotí „literárnost“ některých prostředků rozpornou s uměleckým cílem spisovatele.

Přímočarost dialektu jako charakterizačního prostředku je nadto draze vykoupena omezeními vyplývajícími z vnitřní povahy dialektu jako jazykové struktury. Dialekt není kodifikován (neboť nikdy není prestižním, autoritu budícím, vzorovým útvarem národního jazyka) a vykazuje rozpor mezi tzv. normou ideální, kterou vyvozují toliko odborníci-dialektologové ze starší literatury a z důkladných výzkumů pro podrobná zpracování monografická, a tzv. normou reálnou, v které se reflektují nejen zákonitosti ryzí tradiční struktury, nýbrž i známé moderní vlivy přetvářející ji v jakýsi „souhrn výrazových prostředků“, jenž je jednotlivému uživateli jazyka dorozumivacím podkladem beze zření k jakékoli strukturní ryzosti. Je potom zřejmé, že z takové neideální, empirické, nestabilizované normy, pokud vůbec možno o normě mluvit, dařilo by se jen stěží odvíjet vyjadřování zaměřené též emotivně, příznakové, tvůrčí, osobité a aktualizované.⁵ Chybí tu pro ně nutný předpoklad: stabilní základ, ideální vzor bezpříznakový. Na druhé straně lze v praxi sotva pomýšlet na využití toho, co jsme nazvali ideální normou dialektu. I kdyby se tak přes všechny praktické potíže stalo, vynořuje se otázka, jak by literatuře sloužil jazykový útvar postrádající téměř úplně vnitřní variabilitu. — Na druhé straně nesvědčí proti dialektu v literatuře přímo ta skutečnost, že by nevyhovoval moderní celospolečenské tematice; tu by přece mohl být chápán prostě jako jedna z forem ozvláštňení textu.

Zamyslíme-li se nyní nad pronikáním obecné češtiny do moderní literatury, a to jako „živého jazyka dne“, pak z naší argumentace vyplývá příčina tohoto stavu velmi jasně: máme-li na mysli onu „kulturní“ obecnou češtinu a nikoli živelně se uplatňující interdialekty na území Čech, není už jazykovým útvarem spjatým s určitým teritoriem, nýbrž jazykovým útvarem požívajícím jisté prestiže, jehož základní strukturní znaky jsou známy — a to k literárnímu využití stačí. S její postupující stabilizací dochází k racionalisticky podloženým snahám odstranit už dříve vzniklou distanci mezi spisovným jazykem vázaným tradičně na psanou funkční formu a obecným jazykem založeným na běžném denním mluveném úzu. Ačkoli je tento úzus základem pro využití obecné češtiny i v literatuře, přece poskytuje tvůrci právo na výběr pouze určitých strukturních znaků. Odraz úzu v literatuře se potom stává zpětně modelem pro ony mluvčí, kteří prosazují obecnou češtinu do nejvyšších dorozumivacích funkcí (např. i do stylu jednacího, popř. ojedinele i odborného). Takovým modelem se nemůže stát jakýkoli úzus nářeční, neboť funkčnost dialektu směřuje dovnitř rodinného nebo pracovního kolektivu a je pro stylizaci literární z pohledu zvenčí sotva relevantní.

3. Na možnost využití nespisovných jazykových prvků v literatuře nutno pohlížet i z hlediska různých jazykových plánů. Zatímco v hláskosloví a tvarosloví jsou odchylky od spisovné kodifikace směrem k živému úzu dne podmíněny především příslušností k různým jazykovým útvarům (prvky obecně české — z nichž úhelný význam má zúžené *í < é* zejména v koncovkách a *ej < ý*, dále pak dialektismy hláskoslovné a tvaroslovné) a vznikly v každém případě prostorovou projekcí změn proběhnuvších v čase, jsou obdobné kvality syntaktické dány především stálými kon-

⁵ O příznakovosti jazykového projevu srov. Josef Hrabák, *O charakter českého verše*, Praha 1970, zejména na str. 50.

stitutivními faktory promluv, v našem případě mluvených. Ostatně ani dnešní výsledný stav syntaktické stavby obecně, jak známe z prací Havránkových, není dán odumíráním prvku A a jeho nahrazováním prvkem B: oba aspoň po jistou dobu setrvávají a každého z nich je možno využít (nejčastěji) stylisticky různě. V syntaktickém plánu lze tedy jen výjimečně mluvit o prvcích obecně českých, o dialektismech ap., téměř vždy však o kvalitativním nebo kvantitativním stavu spjatém s funkční formou mluvenou (i známý typ z Čech *já dnes nespala* proti spisovnému a moravskému *já jsem dnes nespala* je vlastně typem morfologickým). Reprezentantem mluvené funkční formy se samozřejmě může stát i dialekt, jak jsme si to ukázali na příkladu prózy Těsnohlídkovy: tam je „mluvenost“ jazyka při hlubším pohledu nápadnější než jeho „nářečnost“. Největší možnosti pro využití nespisovných prvků poskytuje slovní zásoba. Umělec může čerpat z velmi různorodého inventáře slov. Slova obecně česká (např. *kluk*), slova obecně slangová (*fajn*, *prima*, *kočka*=dívka), slova profesní mluvy (*u d ě l á m e v á s z í t r a*), ba i lexikální dialektismy (*ogar*) vstupují do textu nenápadně jako jednotlivé jeho stavební prvky a vnášejí do něho výrazovou hodnotu běžnosti, obyčejnosti, někdy lidovosti nebo lokální omezenosti.

4. Jakmile byla uvolněna pouta svazující všechny literární žánry bez výjimky obecnými stylizačními zákonitostmi psané funkční formy, rozšířil se prostor pro slohové rozrůznění podle ostatních slohotvorných faktorů. A jedním z nich může být i autorova volba jazykového útvaru. Co se zdá při výběru z prostředků výhradně spisovného jazyka příliš samozřejmé, bezděčné, automatizované, tlumené, to se jeví při využití příznakových nespisovných prvků jako výrazné, zjevné, nápadné.

Do umělecké tvorby tak zprostředkovaně pronikají principy výhodnější dichotomie, které jsme zaznamenali výše při charakterizaci jazykové situace z hlediska útvarů národního jazyka a podle nichž není už diferenční vývoj omezen pouze na pole jazyka spisovného. Zvláštní úlohu při tom plní obecná čeština, neboť funguje jako útvary regionální i celonárodní. Vhodnost volby pak hodnotíme podle umělecké intence, přiměřenost jednotlivého prostředku posoudí kritický čtenář nebo posluchač.⁶

ZUR STILISTIK DER GESPROCHENEN SPRACHE IM LITERARISCHEN WERK

Der Autor stellt in seinem Beitrag Betrachtungen darüber an, ob die gesprochene, bezw. geschriebene Ausdrucksweise als stilbildender Faktor auftritt. Aufgrund der literarischen Entwicklung kommt er zu dem Schluß, daß dem wirklich so ist, auch wenn dadurch der Begriff „Stil“ erweitert wird. In der Geschichte der Sprache tritt sie als stilbildender Faktor sogar des Grundcharakters in Erscheinung: Im frühen

⁶ K těmto otázkám srov. sborník *Kultura českého jazyka*, Liberec 1969, zvl. na stranách 7–124. Tam na str. 145n. uvedena základní literatura. Bibliografický přehled základní stylistické literatury podle tematických okruhů viz v *Základech české stylistiky*, Praha 1970, str. 198n. (Alois Jedlička, Věra Formánková, Miloslava Rejmánková). Nejnověji srov. též Alois Jedlička, *Poznámky k stylistické problematice a terminologii*, Filologické studie II, Praha 1970, str. 125n.

Schrifttum ist der geschriebene Ausdruck jeder literarischen Form unterstrichen, auch wenn dieser z. B. einen lebendigen Dialog (vgl. die „Streitgespräche“) aus dem normalen Leben enthält. Erst eine konsequente Fixierung der stilistischen Grundzüge, nachdrücklich verbunden mit dem schriftlichen Ausdruck, ermöglichte es in neuerer Zeit, den „geschriebenen Charakter“ der literarischen Form mit Elementen der gesprochenen Sprache zu durchsetzen und dadurch z. B. und vor allem die Sprache des Erzählers von der der handelnden Personen zu unterscheiden.

Der moderne tschechische Schriftsteller hat zwei Systeme von Ausdrucksmitteln zur Verfügung, mit denen er den Sprechcharakter des Ausdrucks seiner Figuren klar kennzeichnen kann: einerseits die gängige sprachliche Form der Volkssprache, die sog. *obecná čeština*, andererseits den Sprechstil der Schriftsprache. Erstere ermöglicht es, sich nichtschriftsprachlich (also: inoffiziell, volkstümlich, ungekünstelt) auch in phonologischer und morphologischer Hinsicht auszudrücken, letzterer dann vor allem aus der Syntax der gesprochenen Sprache und aus dem auch durch ursprünglich dem Slang oder manchmal der Argot entnommene Wörter beeinflussten Wortschatz zu schöpfen.

Einige tschechische Schriftsteller griffen bei den Dialogen ihrer Gestalten auf die lebendige gesprochene Sprache zurück, wie sie sie aus dem Mund ihrer Mitbürger hörten; so zeigte z. B. R. Těsnohlídek einen großen Sinn für die Wiedergabe der gesprochenen Sprache in ihrer syntaktischen Besonderheit. (Diese wird in einigen seiner Werke wahrheitsgetreuer wiedergegeben als die Phonologie oder die Morphologie des Dialekts.) Andere Schriftsteller wiederum formulieren ihre Vorstellung von der gesprochenen Alltagssprache, einige von ihnen — z. B. Karel Čapek — erreichen dabei ein intensives künstlerisches Einwirken auf den Leser. Die „Vorstellung“ des gesprochenen Tschechischen wird dadurch präzisiert und gefestigt und wirkt dann selbst so auf den sprachlichen Usus der gängigen Beziehungen, daß sie der nichtschriftsprachlichen Ausdrucksweise ein höheres Prestige verleiht.

Die Verwendung des Dialekts ist in der heutigen tschechischen Literatur überholt — keineswegs deshalb (wie man behauptete), weil er für die Angehörigen einer anderen Mundart unverständlich wäre — so ist dem im tschechischen Sprachmilieu gewiß nicht —, sondern aus einigen anderen Gründen: Der Dialekt zieht eine übermäßige Aufmerksamkeit des Lesers auf sich, manchmal lokalisiert er das Geschehen unnützlich oder charakterisiert überflüssigerweise eine Gestalt, von struktureller Seite her ist er dem Schriftsteller nicht zur Gänze bekannt und seine graphische Fixierung ist von schriftsprachlichen Konventionen abgeleitet.

